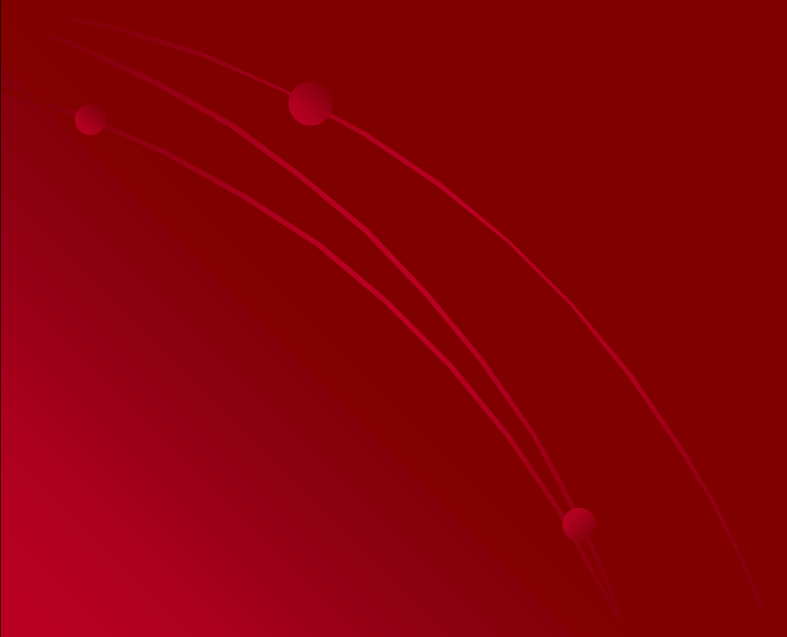

6.hodina

- Analýza interpretativních repertoárů a diskurzivní psychologie
- Teorie mluvních aktů
- Návrhy postupu analýzy (Potter)
- Ukázky, praktická zkouška
- Analýza rozhovoru o mateřství

Analýza interpretativních repertoárů I

Potter, J., Wetherell, M. (1987). Discourse and Social Psychology. Beyond Attitudes and Behavior. London: Sage.

- Studium aktuálních použití diskurzu, resp. **interpretativních repertoárů**, chápaných jako **zdroje významů**, z nichž může být v aktuální řečové aktivitě různým způsobem a s různými důsledky čerpáno.
- Jazyk je chápán jako **performance**: zaměření **na funkci výroku** (obhajování, přesvědčování, žádost, obvinění, ...). **Jakobson**: „Kolik je hodin?“, fce: fatická (zahajuje kontakt), emotivní (poukazuje na potřebu mluvčí/ho), konativní (žádá něco po adresátovi/adresátce) a referenční (odkazuje na svět vně jazyka)
- **Diskurz je systém sociálně a kulturně organizovaných způsobů hovoření, kterými jsou realizovány určité funkce.**

Slova jako skutky I

- Většina našich aktivit (nákup, setkání, studium, vyjednávání, zábava) se odehrává pomocí jazyka. Řeč a psaní neexistují v nějakém čistě konceptuálním světě, ale jsou prostředkem jednání (Potter, Wetherell, 1987).
- **Teorie mluvních aktů** (Speech act theory), **John Austin**.
 - Proti pojetí jazyka jako abstraktního systému popisujícího stav věcí
 - Rozlišení vět performativních a konstativních a jeho následné zpochybnění
- **Konstativní**: věta něco popisuje, lze hodnotit její pravdivost.
 - Londýn je hlavní město Anglie.
 - Ta hra se mi líbí.
- **Performativní**: věta je důležitá proto, co *činí*, nelze hodnotit její pravdivost, klíčové jsou tzv. podmínky vhodnosti
 - Vyhlášu válku Filipínám.
 - Jmenuji tuto loď Lady Penelopa.
 - Pozor na psa!

Slova jako skutky II

- Jak udělat něco slovy:

Rozlišení vět **performativních** a **konstativních** ukázalo, že:

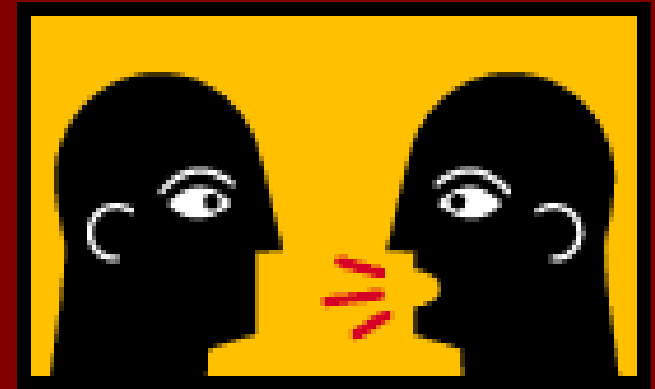
- věty nejen popisují, ale také něco dělají
- existují konvence či podmínky vhodnosti, které spojují výroky (tedy jazyk) se sociálními aktivitami.
 - „Vsázím se, že Sparta v sobotu vyhraje“. Věta vykonává akt sázky, ale zároveň je závislá na tom, zda je pravdivá: není-li v sobotu žádný zápas, akt sázky je neplatný.
 - Ten pes se jmenuje Lassie, ale já tomu nevěřím“. U věty lze ověřit pravdivost, ale zároveň je závislá na podmínkách vhodnosti: nesplňuje podmínku, která tvrdí, že osoby musí mít adekvátní názory či záměry k tomu, aby vykonaly určitý akt.

- **Obecná teorie mluvních aktů**: každý výrok má jak význam, tak i určitou sílu, činí tedy 3 věci:

- Mluvčí pronese výrok, který na něco odkazuje („Zavři dveře“). **Lokuční akt**.
- Věta má určitou sílu, působnost (například rozdíl mezi povellem, žádostí a otázkou). **Ilokuční akt**: mluvčí vyjadřuje svůj vztah ke sdělovanému nebo záměr.
- Vyslovení věty má důsledky. **Perlokuční akt**: mluvní akt, v němž mluvčí úspěšně dokončil/a to, co bylo aktem zamýšleno.

Sledování funkce promluv v rozhovoru

- Proč jste se rozhodli studovat váš současný obor?

- Základní premisa: **funkce – konstrukce – variace** (funkce vede k specifické verzi světa, na což odkazují jazykové/diskurzivní variace, tj. změny v konstrukci. Variace tak odkazují na různé konstrukce světa a ty na různé funkce výroků.

Analýza interpretativních repertoárů II

- Příklady:

- výstavba příběhu (úvod v učebnici jako detektivka)
- rétorické strategie, např.:
 - „disclaimers“ (odmítače)
 - odvolání se na autoritu (výzkum),
 - metafory (interakce=bitva) a analogie (vztah jako plavba na moři)
 - přímá řeč
 - „extreme case formulations“ (extrémní formulace)
 - „warrants“ (záruky)
- Cílem specifické výstavby je akt, ne popis faktů. Popis sám je jen jedním z možných aktů.
- Klíčové pro analýzu: **sledování variací v konstrukci** specifického objektu/pozic subjektu

Příklad

- Gill, R. (1993). Justifying injustice: Broadcasters' account of inequality in radio. In: Burman, E., Parker, I. (Eds.). Discourse analytic research. New York: Routledge.
- Otázka: Jak je uchovávána nerovnost? Praktické ideologie. Nový sexismus.
 - "Woman just don't apply"
 - "warants" typu příběhy značí orientaci na potencialní problematičnost tvrzení)
 - 4 vysvětlení: chybí opravdový zájem, volba lepšího zaměstnání, mužský svět
 - zodpovědnost nesou ženy
 - "It's a bit strange to have a woman talking to you" (úryvek, str. 80)
 - zodpovědnost nese publikum

Příklad II

- "Those things are not advance ... as far as woman are concerned as with men"
 - Strategie: "neodůvodněně" defenzivní odpověď, formální úvod, výčet "objektivních" kritérií, pasivní forma výroku, závěr explicitně lokalizující odpovědnost mimo ženy → zodpovědnost je lokalizována v sociálních procesech, a také ženách (?)
- Women' s voices: "schrill, dusky: wrong"
 - „Šovinismus“ a „zvyk“ jsou změněny na senzitivitu, "high" vs. "schrill", ženské hlasy jsou zařazeny do dichotomie "schrill" – "dusky" → zodpovědnost: přirozenost
- **Závěr:** Kombinace uvedených strategií zbavuje zaměstnance rádií zodpovědnosti a umožňuje reprodukci nerovnoměrného zastoupení. Zároveň konstituuje identitu dotazovaných žádoucím způsobem: jako genderově senzitivních mužů.

Vytváření významu sebe sama

91 K: No, a máš pocit, že 'si třeba, že si jakoby vypožorovala, nebo teďka že bys
92 věděla, jak by takový chování vypadalo? Myslim takový to přiměřenější tomu,
aby ta holka byla populární?

93 V: (4) No tak jako určitě. Nebo jako že to ('sem) asi vypožorovala,

94 jenže mezitím jako si člověk třeba řekne, že už mu na tom nezáleží nebo že to
není jediná cesta

95 a že myslim jakoby, že třeba v tom kolektivu na nějaký střední škole nebo tak,

96 že tam jakoby jsou ty tlaky hrozně silný,

97 no, že jako skoro není možný působit jinak,

98 protože člověk není jako nějaká vyžralá osobnost, aby mohl třeba působit tím,
co zná nebo jakej je, jo?

99 Tam musí používat nějaký jako konvenční způsoby.

Vytváření významu sebe sama

- Možnosti studia:
 - **Narativní analýza:** rekonstrukce způsobů vytváření významu narativními prostředky (V. Chrz).
 - Např.:
 - Lineární vs. epizodická organizace vyprávění
 - Progresivní – stabilní – regresivní struktura
 - Učíme se být vypravěči/kami vlastního života, aniž bychom se plně stávali jeho autory/kami (Ricoeur). Narace jako prostředek dodání významu - řádu neorganizovanému či ohrožujícímu.
 - **Lokalizace v diskurzivních pozicích (PDA)**
 - **Vytváření identity v interakci (DP): význam jako „joint action“**

Discourse Analysis and Discourse Psychology, J. Potter, 2003

- Postup analýzy (diskurzivní psychologie)
 - **Vytváření hypotéz:** co se v textu děje? Co je zde tematizováno? Co je nápadné? Význam pozorného čtení a účasti na přepisu dat.
 - **Kódování:** slouží k redukci a utřídění materiálu. Zahrnuje hledání všech zmínek jevu, který nás zajímá, a popis všech jeho příkladů. Postupuje cyklicky.
 - **Analýza:** vychází z předběžných hypotéz (ty by ovšem měly být formulovány až na základě důkladného čtení textu!) a kódování. Zahrnuje:
 - Hledání vzorce, pravidla (pak se ptáme, jak jej vysvětlit. Př. s kontrolou)
 - Zohlednění konverzační sekvence
 - Hledání odchylek od pozorovaného pravidla (analyticky užitečné)
 - Porovnání s jinými typy materiálu
 - **Validizace:** účastnická orientace, schopnost zahrnout odchylky, koherence (i s předchozími výzkumy?), transparentnost/přesvědčivost

Čtení rozhovoru s Hanou

- **POSTUP k předstupni analýzy:**
 - Důkladně přečtěte text.
 - Označte všechny úseky, kde vás něco překvapilo, kde se text odlišuje od vašeho očekávání.
 - Označte úseky, kde nacházíte něco společného s vaší vlastní zkušeností.
 - Označte úseky, kterým nerozumíte.
 - Označte témata, která vás v rozhovoru zaujala. O čem rozhovor je? Co považujete v textu za nejdůležitější?
 - Co vás napadá k vybraným úsekům? Jaké otázky tyto úseky vyvolávají? Jak je můžeme interpretovat?
 - K označení úseků použijte kód.

Na 7. hodinu

- Téma: dokončení analýzy interpretativních repertoárů + konverzační analýza
- Četba:
 - Kitzinger, C., Frith, H. (1999). Just say No? The Use of Conversation Analysis in Developing a Feminist Perspective on Sexual Refusal. Discourse & Society, 1999.